

N:o 17.

Ank. till Riksd. kansli den 16 april 1901, kl. 3 e. m.

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, huru genom lagstadgad bokföring m. m. större trygghet mot oredlighet må kunna vinnas.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 2, har herr *Edvard Wavrinsky* hemställt, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huru genom närmare lagstadgad bokföring samt genom revision och kontroll af såväl allmänna som eventuelt enskilda räkenskaper större trygghet mot oredlighet må kunna vinnas, och särskildt, huruvida icke för revisorer och kontrollanter inom vissa gränser närmare föreskrifter för deras tjensteutöfning böra lemnas och särskilda kvalifikationer stadgas, samt för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.» *Motionen.*

Rörande *behofvet* af åtgärder i motionens syfte anför motionären i sin utförliga motivering bland annat följande:

Man kan icke längre lemna obeaktad den samhälls fara, som yppar sig i en öfverhandtagande tillväxt af vårdslöshet eller oredlighet i affärsförbindelser, förfalskningar och förskingningar samt rymning och själfmord på grund af dylika brott. Man kan knappast öppna en tidning utan att påminnas derom. Och likväl torde det

Bih. till Riksd. Prot. 1901. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 17 Häft. (N:o 17). 1

vara visst, att endast en ringa del af dessa »oegentligheter» och förbrytelser komma till allmänhetens kännedom. De flesta af de sorgliga händelserna nedtystas nog.

Orsakerna till detta vårdslösande af ingångna förbindelser, bedrägerier och öfverhandtagande missbruk med anförtrödda medel äro mångahanda.

I ögonen fallande är det i Sverige onaturligt utvecklade kredit- och borgenssystemet, som bringar så många på farliga afvägar och slutligen på fall.

Det lättsinniga kreditsystemet framkallar en löslighet i affärsförbindelser, som sträcker sina förderfliga följder öfver vida områden. Oerfarna personer, ofta utan förutsättningar att kunna drifva handel, lockas genom den onaturligt utsträckta krediten, som lemnas dem af grossisterna, till lättsinniga företag och spekulationer. Deras beräkningar af sin affärsställning, om de förstå att göra sådana, försvaras genom att de i sin tur i stor utsträckning måste, för den ohejdade konkurrensens skull, lemna kredit åt sina kunder. I jembredd härmed växa affärsomkostnaderna och förlusterna och minskas den möjliga affärsvinsten. Och när katastrofen är oundviklig, då visar det sig som oftast, att bokföringen och dess granskning lemnat mycket öfrigt att önska. Den lössläppta krediten lockar således till skuldsättning i stor skala — både handelsmannen och konsumenterna. Den verkar derjemte nedsättande på karakteren, ej minst hos ungdomen, som härigenom lätt fostras till att lefva öfver sina tillgångar utan att fråga efter, hvem som derpå blir lidande.

Det har gått så långt, att svenska nationen väcker främlingars förvåning genom sitt öfverdådiga lefnadssätt, i synnerhet i de större städerna, genom sitt lössläppta begär att — låt vara på ett aldrig så »älskvärdt» sätt — fördrifva en dyrbar tid i stället för att bruka den. Den karakterssvaghet, som härigenom grundlägges och uppammas, lemna vägen öppen för de s. k. oegentligheter och brott, vi nyss påpekat.

Här råder också ett kritiklöst privat borgenssystem, som icke har motsvarighet i andra länder.

Köpenkapens förmedling genom en mängd mellanhänder — agenter och kommissionärer med oviss existens, hvilka i regeln torde aflönas endast med provision — är helt säkert en medverkande orsak till de omförmälda brottens talrikhet.

Slutligen torde det hastigt utvecklade föreningsväsendet, hvarunder ofta rätt betydliga summor komma i oerfarna personers händer, i sin mån medverka till det ogynnsamma förhållandet i fråga.

De åtgärder, som för vinnande af ändring härutinnan krävas, äro enligt motionärens mening i främsta rummet *lämpligare bestämmelser om bokföring* samt om *revision och kontroll*.

Beträffande nu gällande lagstiftning rörande *bokföring* söker han, under hänvisning till de på detta område ofta förekommande missbruket samt med åberopande af en nyligen utgifven skrift »Om bokföring och revision enligt gällande svensk rätt», ådagalägga, att ifrågavarande lagstiftning är dels för begränsad med afseende på de personer, som äro underkastade lagstadgad bokföring, dels föråldrad med afseende på den lagstadgade bokföringens beskaffenhet. Att göra bokföringsskyldigheten allmän anser han visserligen hvarken tänkbart eller behöfligt, men att utsträcka den öfver sina nuvarande gränser vore både möjligt

och önskvärdt, ja nödvändigt. Icke ens det bokföringssätt, som kallas det enkla, kunde reda sig med nu föreskrifna böcker — dagbok, brefbok och inventariebok — utan förutsatte vid sidan af dem en hufvudbok.

Öfvergående till frågan om *revision* framhåller motionären derpå, att mångfaldiga bestämmelser härom visserligen finnas, men att de i allmänhet vore så litet betryggande, att någon verkligen ingående granskning af en affär knappast någonsin förekomme, förr än den på ett eller annat sätt trasslat in sig.

Inom de många bolag och ekonomiska föreningar, som i vår tid växa upp, tilltror sig — säger han — i det närmaste hvarje aktieegare eller föreningsmedlem att kunna revidera räkenskaperna. För vanliga fall, då dessa äro ordentligt och samvetsgrant förda, är revisionen ock en lätt sak. Men annorlunda är förhållandet, när räkenskaperna äro oordentliga eller afsigtligt vilseledande, och det är ju dock för sådana fall, som revisionen egentligen är af nöden. Här som på så många andra områden hafva förhållandena blifvit allt för komplicerade för att kunna genomskådas och bedömas af hvem som helst. Den affärsman, som vill dölja falskariet och underslef, har numera mångtaliga nya knep och utvägar till sitt förfogande, och äfven den, som blott gjort sig skyldig till slarf eller obetänksamhet, kan i våra dagar, då de mest olika omständigheter gripa in i hvarandra, på jmförelsevis kort tid få samman en härfva, som icke synes kunna redas.

Härtill kommer, att i fråga om revision mycket ofta ett aldeles falskt föreställningssätt gör sig gällande. Så länge nuvarande praxis vid revision inom bolag och ekonomiska föreningar oförändradt och uteslutande användes, låter sig ej neka, att understundom revisorer kunna utses, hvilka af partisinne och personliga bevekelsegrunder begagna sin ställning för att trakassera. En följd häraf har blifvit, att revisionen ofta ej anses såsom en opartisk åtgärd för tryggande af alla intresserades rätt utan i stället betraktas med misstroende, och ej sällan händer därför, att noggranna revisorer bemötas fränstötande, liksom om deras noggrannhet endast vore en opåkallad och obefogad närgångenhet.

På grund af allt detta hafva ytlighet och undfallenhet blifvit genomgående karaktersdrag inom revisionsväsendet. Allt för ofta har det inträffat, att affärer, som i enlighet med lagens bud fått sina räkenskaper granskade genom vederbörande revisorer, befunnits aldeles underminerade och fällfärdiga omedelbart efter det dessa revisorer förklarar allt vara väl bestäldt.

Men om sålunda gängse sätt för revision i allmänhet icke vore tillfredsställande, så gälde detsamma i ännu högre grad om de medel för *kontroll* i detta ords trängre mening, hvilka derutöfver borde anlitas för att hindra förskingring och falskariet. Bland sådana medel nämner motionären särskildt oförutsedda visitationer och inventeringar, obligatorisk semester, strängare redovisningstvång m. m.

Motionären anser det på grund af nu antydda omständigheter vara synnerligen önskvärdt, att utförligare och noggrannare bestämmelser utfärdas angående revision och kontroll, och han hänvisar i detta afseende till befintliga föredömen i andra land, framför allt i Norge,

der ett förslag till lag om revision af statens räkenskaper föreligger sedan 1898 och ett förslag till lag om det offentliga kassa- och räkenskapsväsendet väntas med snaraste framlagdt.

Bestämmelser i denna rigtning skulle dock, huru förträffligt de än i öfrigt vore affattade, enligt motionärens mening föga hjälpa, såvida de ej bland sig inrymde en föreskrift, hvilken han finner framför alla andra nödvändig, den nemligen, att bland de i revisionen och kontrolleringen deltagande alltid skulle finnas åtminstone någon person, som genom sin fullständiga opartiskhet och speciella sakkunskap vore för ifrågavarande värf i alldeles särskild mening kompetent. Detta skulle åter förutsätta tillvaron af en kår *offentligen pröfvade och vitsordade yrkesrevisorer*.

Revision och kontroll, som skall i största möjliga mån kunna förekomma tillgrepp, afvärja frestelser till bedrägeri i redovisning eller snarast möjligt hämma bedrägeriernas utöfning, måste — yttrar motionären härom — i största möjliga utsträckning vara grundlig och utöfvas af dertill särskildt kompetenta personer. — Ofullständig eller otillförlitlig revision är i allmänhet vådlig, emedan den insöfver i falsk säkerhet såväl dem, hvilka lita till revisionens effektivitet, som dem, hvilka skola granskas. Emellertid händer det allt för ofta, att dessa förtroendeuppdrag lemnas åt personer, som genom sin ställning i öfrigt ega det största förtroende, men sakna tid eller förmåga att fullgöra sitt värf med tillbörlig omsorg och säkerhet.

När allt är i sin ordning och intet doldt, då är revisionen en lätt sak, en formalitet, kan man tycka, men när det gäller att skydda mot eller upptäcka bedrägeri, blir dock alltid en lättvindig revision värdelös, ja, skadlig. Den redovisningsskyldige ser nog hvad revisionen går för och rättar sig kanske derefter. Sjelfva det förhållandet, att revisorerna oftast äro särdeles väl ansedda män, är en fara, emedan det allmänna förtroende, de åtnjuta, också sträcker sig till förtroendet till deras kompetens såsom revisorer, utan att denna kompetens är pröfvad.

Allt för ofta gör sig också otillbörlig hänsyn gällande, derigenom att revisorerna ej intaga en fullt oberoende och ansvarig ställning. Dertill kommer den falska uppfattningen af revisionens natur.

Att befordra uppkomsten af en för dessa uppgifter utbildad, sjelfständig revisorskår i vårt land bör därför ligga i statens välförstådda intresse.

Enligt de uppgifter om hithörande förhållanden i utlandet, hvilka motionären meddelar, förekomma offentligen vitsordade och erkända revisorer både i England, Tyskland och Frankrike. Beträffande förhållandena i England lemnas i motionen följande redogörelse:

I *England*, det gamla praktiska affärslandet, har man längesedan organiserat och utvecklat revisorsverksamheten till en samhällsinstitution af en stor praktisk betydelse och gifvit dess utöfvare en motsvarande legal och i vissa fall officiel ställning för att försäkra sig om att de skola kunna fullgöra sina magtpåliggande uppgifter utan alla sidoinflytelser.

Redan 1870 bildades en del revisorsamfund i London och Liverpool, och i flera andra större städer följdes genast exemplet. De antagna stadgarna voro stränga

och syftade åt ett konsekvent tillvaratagande af det allmännas intressen på samma gång som yrkets.

År 1880 ingingo sju af dessa föreningar till regeringen med hemställan att erhålla charter. De anförde till stöd för sin anhållan, att utöfvarne af revisorsyrket i England vore talrika, att deras uppgifter finge en stadigt växande omfattning, så att till utredningsman i konkurser, administratorer och liquidatorer vid afvecklingar af stora företag och till sakkunnige vid domstolspröfningar af räkenskaper och förvaltningsärenden samt till revisorer i bolag och firmor särskildt deras medlemmar anlätades och att det därför vore af vigt, att de erhöle en deras ansvarsfulla uppdrag motsvarande kontrollerad ställning i samhället.

Deras föreningar vore ej upprättade såsom en affär och deras medlemmar sökte ej någon ekonomisk vinst af företaget, utan de syftade åt att höja yrket i sin helhet genom att utveckla sina medlemmars opartiskhet, kompetens och tillförlitlighet genom att såsom vilkor för medlemskapet stadga allmänbildning och yrkesskicklighet samt förtroendeingifvande personliga egenskaper.

Det fordrades därför en yrkesmessig utbildning och sträng pröfning för erhållande af medlemskap i deras föreningar.

Den sökta chartern beviljades genom ett kongl. bref 1880, och de nämnda föreningarne inkorporerades såsom »*The Institute of Chartered Accountants in England and Wales*».

Institutet har sitt hufvudqvarter i Londons city, i en präktig byggnad vid Moorgate Place. Byggnaden inrymmer, förutom styrelse och expeditionslokaler, examenssalar, skrif- och läsrum samt bibliotek.

I öfverensstämmelse med charterns föreskrifter och särskilda stadgar gälla följande vilkor för medlemskap i institutet:

Sökanden anmäler sig hos institutets styrelse och begär att få genomgå inträdesexamen. Denna verkställes antingen i London eller i vissa af de större städerna, der i sådana fall en examenskommission förordnas, och afser att ådagalägga, det sökanden har tillräcklig underbyggnad. Vissa examina vid läroverk eller praktiska prestationer berättiga till fritagande från denna examen.

Har sökanden från institutet bekommit certifikat, som visar att han genomgått eller fritagits från inträdesexamen, vänder han sig med detta till en medlem af institutet, en legaliserad revisor, och söker anställning hos denne såsom praktiserande biträde.

På för ändamålet särskildt tryckta formulär uppgöres nu ett lärlingskontrakt, som stadgar förbindelserna å ömse sidor. Lärlingstiden är vanligen 5 år, på grund af goda förstudier någon gång ej mer än 3 år. Inom en månad efter det kontraktet tecknats, skall detta deponeras hos institutets styrelse, och eleven, *studeranden*, inregistreras. Hvarje förändring med principal skall anmälas till institutet för registrering. Ingen föreningsmedlem är berättigad att hafva mer än 2 elever.

Efter slutet af halfva lärlingstiden eger eleven att inför institutet aflägga en s. k. Intermediate examination, som omfattar bokföring, revision, liquidatorers, gode mäns, förvaltares, förmyndares, administratorers m. fl:s skyldigheter och rättigheter cnligt lag och förordningar.

Slutexamen kan tagas först 2 år derefter. Dervid skall principalens betyg om genomgången praktisk kurs eller annans intyg om att sökanden skött sig till belåtenhet företes. Denna examen omfattar skriftliga prof i samma ämnen som i examen på mellanstadiet samt dessutom pröfning i konkurslagen, bolagslagarna,

handelsrätten, förlikningsrätten och lagen om skiljedom samt andra ämnen som uppställas.

Äfven i vårt land hade — enligt hvad motionären anför — behöfvat af personer med dylik kompetens och ställning under de senaste åren gjort sig allt tydligare förnimbart. Känslan häraf hade föranledt bildandet af *Svenska revisorssamfundet*, hvars syfte uti de i motionen återgifna stadgarna bestämmas sålunda:

Samfundets ändamål är:

att utgöra en sammanslutning af landets yrkesrevisorer och räkenskapsförare;
att höja kårens anseende genom att göra allmänbildning och bepröfvad yrkes-skicklighet till nödvändig förutsättning för inträde i samfundet;

att genom anordnande af kurser, föredrag och meningsutbyten samt genom tillhandahållande af facklitteratur väcka ledamöternas intresse för sitt yrke samt bidra till deras utbildning;

att bibringa allmänheten en rätt uppfattning om vigten och nödvändigheten af noggrant och lagenligt förda räkenskaper samt af tillförlitliga och på ett uttömmande sätt verkställda revisioner;

att i likhet med utländska (särskildt engelska) samfund af detta slag söka erhålla rätt att, sedan kunskapsprof, som på lagstiftningens väg må bestämmas, af samfundets ledamöter blifvit aflagda, till dessa utfärda intyg derom, att de uppnått den skicklighet, som må berättiga dem att offentligen utöfva en räkenskapsförares och revisors yrke.

Den utbildningskurs för revisorer, som samfundet för vårt land tänkt sig, har det ansett lämpligast kunna anordnas helt enkelt såsom ett slags *fortsättningskurs* vid något af våra af staten understödda *handelsläroverk*.

Något i enskildheter utarbetadt förslag om de lagbestämmelser, som borde utfärdas för bokföring, revision och kontroll, samt om de åtgärder, som behöfde vidtagas för erhållande af offentligen pröfvade revisorer och kontrollanter, har motionären emellertid icke afgifvit. »För att kunna bedöma», säger han, »hvad i det ena eller andra afseendet bör göras, och framför allt för att bringa system i det hela kräfves en noggrann och sorgfällig *pröfning och utredning*, hvilken endast genom Kongl. Maj:ts försorg kan åstadkommas».

Motionens syfte.

Beträffande *syftet* med de af motionären ifrågasatta åtgärderna kunna meningarna gifvetvis icke vara delade. Den tron, att vårt affärlif skulle, utan något öfvervakande eller reglerande från samhällsmagtens sida, alldeles af sig sjelft utveckla sig i en sund och god riktning,

besannas ty värr ej af erfarenheten. Dag efter dag bringar pressen bud om nya tilldragelser, som vittna om en »affärsmoral», hvilken hän-synslöst sätter sig öfver den verkliga moralens kraf och för hvilken framgången för tillfället är den enda bestämmande normen. Och af alla de s. k. oegentligheter, som ega rum, är det dock helt visst endast mindretalet, som når offentligheten. Utskottet kan därför ej annat än dela motionärens åsigt, att vidtagandet af åtgärder för vinnande af större trygghet mot oredlighet är en angelägenhet, som i hög grad påkallar statsmagternas uppmärksamhet och detta icke blott ur ekonomisk utan ännu mer ur allmänt moralisk synpunkt.

I likhet med motionären finner utskottet det äfven ganska sannolikt, att det åsyftade önskemålet skulle i ej oväsentlig mån kunna vinnas genom vissa ändringar i nu gällande bestämmelser rörande bokföring samt revision och kontroll.

Hos oss gällande föreskrifter om obligatorisk bokföring återfinnas i kongl. förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855 samt i strafflagen kap. 23 §§ 1, 3 och 4. Genom nämnda förordning redogöres i §§ 1 och 2 för de personer, som skola vara bokföringsskyldiga, samt i §§ 3—9 för de böcker, som skola föras. Genom strafflagens bestämmelser åter angifvas de påföljder, hvilka i händelse af konkurs kunna drabba den, som åsidosatt sin skyldighet i förevarande hänseende.

*Bokförings-
tvänget.*

Utskottet kan icke dela motionärens uppfattning, att föreskrifterna om *den lagstadgade bokföringens beskaffenhet* skulle vara afgjort för-åldrade och tarvå revidering. Anmärkningen att denna bokföring skulle vara alltför ofullständig synes vara på ett uttömmande och öfvertygande sätt bemött redan i det betänkande (n:o 49), som lagutskottet vid 1853—54 års riksdag afgaf i anledning af då föreliggande kongl. proposition med förslag till förordning angående handelsböcker och handelsräkningar. I detta lagutskottsbetänkande meddelades, att de åsigt, som legat till grund för förslaget bestämmer om hvilka böcker en affärsman i det allmänna och sitt eget intresse borde hålla samt om sättet huru de, för att ega vitsord, borde föras, blifvit af högsta domstolen gillade, men att under öfverläggningen inom utskottet förslaget varit i denna del föremål för anmärkning.

*Bokförin-
gens be-
skaffenhet.*

Det har nemligen — yttrade lagutskottet — blifvit anmärkt, dels att hvad om dagbok är sagdt skulle vid verkställigheten möta svårigheter, dels ock att icke dagboken utan en s. k. hufvudbok eller ock kassabok borde vara den handelsbok,

hvilken det föreslagna vitsordet egentligen borde tillkomma; men en noggrann pröfning af ämnet har emellertid hos utskottet stadgat öfvertygelsen om riktigheten af de åsichter, som härutinnan grundlagt det nådiga förslaget. — *Inventarieboken*, som upprättas, då affärsmannen först öppnar sin rörelse och upptager hans dåvarande tillgångar, förlag och gäld, utvisar följaktligen styrkan af det kapital, han uti sin rörelse nedlagt vid dess början. *Dagboken*, som upptager alla de affärs-slut, affärsmannen under rörelsens fortgång ingår, försäljningar, inköp, öfvertagna eller gifna kommissions uppdrag, utbetalningar, inkasseringar, utställda växlar eller andra kreditförbindelser, endosseringar, accepter och omkostnader för hans hushållning, utvisar, hvilka förändringar det först insatta kapitalet genom sjelfva rörelsen undergått, de vexlingar i tillgång och gäld, som deraf blifvit en följd, och innefattar alltså jemväl grunder för hans fordringar och skulder. *Balansräkningen* utgör ett på berörda vexlingar grundadt nytt inventarium för året; och *brejboken*, som upptager såväl aflåtna som inkomna affärsbref, tjenar till ytterligare bestyrkande af dagbokens innehåll i motsvarande delar.

Den synnerliga vigt, som fästes vid dagboken och sättet huru den föres, är grundad i sakens natur och det ändamål, som med densamma afses. Tiden för inskrifningen står i omedelbart sammanhang med den, då det, som bör inskrifvas, föreföll. De vexlande omständigheter, som på den förekomna affären kunna utöfva ett mer eller mindre gynnsamt inflytande, äro då ännu obekanta och kunna således ej gifva anledning till afvikelse från sanningen vid den föregående inskrifningen; och möjligheten att efteråt införa en oriktig anteckning eller förändra den sanningsenliga förekommes genom stadgandena, att hvarje inskrifning bör ske enligt det inskrifnas tidsföljd, att mellanrum, öfverstrykningar, raderingar eller inskrifningar mellan raderna icke få ske och att de ändringar eller tillägg, som kunna blifva nödiga, böra såsom fortlöpande text å bladet antecknas. Det ligger vid sådant förhållande i sakens natur, att, om dagboken blir ordentligen förd, alla andra inom affärlifvet brukliga handelsböcker, med undantag af inventarii- och brefboken, icke kunna komma att innehålla annat än *öfverföringar från denna bok*, och att för den skull lagen, på samma gång den, ur nu anförda skäl, tillerkänner dagboken företrädesvis den betydelse, att densamma må uti affärstvister såsom bevismedel ega ett visst vitsord, så mycket hellre kan öfverlemna åt affärsmannens eget godtfinnande att bestämma, hvilka böcker han dessutom, efter sin rörelsens omfång och beskaffenhet, anser nödigt att föra, som genom föreskriften om skyldigheten att föra ordentlig dagbok hufvudändamålet är vunnet och en klok lagstiftning icke bör föreskrifva mer, än det afsedda ändamålet nödvändigt fordrar.

Då nu ifrågavarande förslag uti dessa punkter ansluter sig till hvad större delen af den europeiska handelsverlden funnit vara tillräckligt att i afseende å handelsböcker stadga och öfverlemnar åt affärsmannen att i öfrigt sjelf bestämma, hvilka handelsböcker han dessutom finner nödiga, så undviker det derigenom att utan tvingande skäl gifva bestämda regler för förhållanden, som efter omständigheterna kunna på olika sätt förverkligas. Då förslaget vidare tillåter såväl att uti dagbok särskildt konto kan föras öfver utborgade varor som att, der rörelsens beskaffenhet och omfång så fordrar, särskilda dagböcker öfver särskilda affärer må hållas, så medgifver det all den elasticitet vid regelns tillämpning, som med grundsatsens och ändamålets upprätthållande är förenlig; och då det tillika bjuder, att, om under någon inför

domaren anhängig tvist anledning förekommer att taga kännedom af en affärsmans andra handelsböcker än dem han ovilkorligen bör föra, med tillägg att de ej må tillerkännas något vitsord, der de ej uppfylla de fordringar, lagen gör på de ovilkorliga; så gifves dermed en anvisning åt affärsmannen att äfven åt omförmälda särskilda böckers ordentliga förande egna den omsorg, som lika mycket öfverensstämmer med hans eget intresse som den allmänna kreditens fordringar; hvartill slutligen må läggas den anmärkning, att, då många af dem, som böra hålla handelsbok, idka en rörelse, hvars beskaffenhet och omfång icke göra särskilda hufvud- eller kassaböcker nödiga, så är deremot under alla förhållanden ordentligen förd dagbok lika nödvändig för idkaren af en mindre rörelse som för idkaren af en större.

Större befogethet ega utan tvifvel de anmärkningar, hvilka blifvit framställda mot den i §§ 1 och 2 af 1855 års förordning angående handelsböcker och handelsräkningar förekommande uppräknigen af *de näringsidkare, som skola vara bokföringsskyldiga*. Om densamma hafva ock meningarna från början varit ganska delade.

*Bokförings-
skyldiga.*

Skiljaktiga åsigtter hafva — yttrar härom laguskottet vid 1853—54 års riksdag — uttalats inom högsta domstolen i fråga om beskaffenheten af föreskrifterna beträffande hvilka skola föra böcker. Men då lagen bör vara så bestämd som möjligt, tvekar ej utskottet att gifva den metod, som Kongl. Maj:t i denna del begagnat eller den att *närmare utmärka de slag af näringsidkare, hvilka bokföring ålägger*, företråde framför den, som flera af domstolens ledamöter förordat: att nemligen blott föreskrifva ovilkorlig bokföringsskyldighet för dem, som idka handel efter burkskap i stad eller, efter särskildt tillstånd, på landet i öppen salubod samt *låta det på domaren bero, då fråga uppstår, huruvida andra näringsidkare drifvit en rörelse af den vidd, att för vinnande af ordning och reda bok öfver rörelsen erfordrats*.

Ett stadgande i sistnämnda syftning verkade till lagstiftningens förbättring och än mindre till den ordning i affärslifvet, hvars införande utgör det hufvudsakligaste ändamålet med föreslagna författningen. Då icke lagen gör undantag, bör det vara en lika ovilkorlig pligt för industriidkaren som för dem, hvilka drifva handel, att föra bok. Då den förre bearbetar uppköpta eller annorledes anskaffade varor för att dem i ny form afsätta, köper den senare för att sälja, och båda äro således i behof af kredit och det förtroende, emot hvars missbruk man sökt ett värn i bokföringen.

Det måste emellertid medgifvas, att svårigheter möta vid utmärkande af dem, hvilka böra föra bok. Man har dock antingen att uppräknä eller genom vissa från grundbegreppen hemtade kännemärken beteckna dem. Men ehuru detta senare generaliserande i andra länder är det allmännaste sättet, synes det likväl utskottet, som skulle den af Kongl. Maj:t valda utväg, att i § 1 antyda sjelfva grundbegreppen och i den 2:dra gifva dem tillämpning på våra, med afseende å näringslagstiftningens beskaffenhet egendomliga, förhållanden vittna om den största försigtighet.

Ehuru 1853—54 års laguskott sålunda i allmänhet gillade det kongl. förslaget, ansåg det sig dock böra vidtaga ett par mindre jemkningar i dess formulering, på det att härigenom måtte ännu skarpare betonas, att såväl *småhandtverket* som ock *husslöjden* borde vara från

lagstadgad bokföringsskyldighet fritagna. Härigenom erhöles de ifrågasvarande bestämmelserna följande, ännu gällande lydelse:

1 §. En hvar, som, i den ordning särskilda författningar innehålla, i stad eller på landsbygden, till sitt yrke gjort att i gross eller i minuthandel såsom näring idka eller att varor till försäljning tillverka eller bearbeta, vare, ehvad det är enskild man, bolag eller förening, pliktig ordentliga handelsböcker föra, såsom här nedan sägs. — Lag samma vare för enkelt bolag, som blifvit i handelsregistret infördt, så ock för aktiebolag, ändå att det ej idkar sådant yrke, som nu är sagdt.

2 §. Under stadgandet i första punkten af 1 § inbegripas: de, som penninghandel och bankrörelse drifva; de, som för egen räkning eller i kommission in- eller utrikes varor uppköpa för att dem åter utsälja; de, som i kommission varor till utsaljning emottaga; de, som för in- eller utrikes sjöfart skepp eller fartyg bygga eller utrusta för att dem på frakt upplåta eller försälja; de, som mot sjö- eller eld- eller annan skada försäkring öfvertaga; idkare af apoteksrörelse; idkare af boktryckeri- och bokförlagsrörelse; ikare af gröfre eller finare smidesbruk och af verk för tackjernsblåsning och jerngjuteri; idkare af fabriker och manufakturverk; idkare af de borgerliga yrken, som hafva till ändamål att lifsmedel eller drycker till försäljning bereda; och de, som till sitt yrke gjort att på beting öfvertaga uppförande och bätt-rande af hus och byggnader. — Undantagne äro: jordbrukare och idkare af de näringar, hvilka med jordbruket sammanhänga eller såsom föremål för husflit äro att betrakta; idkare af grufvedrift och bergsmannahandtering; handtverkare, som hufvudsakligen på beställning varor förfärdiga; och de, som, utan biträde af andra än hustru och barn, mångleri- eller annan sådan mindre handelsrörelse idka eller lifsmedel, drycker eller andra varor till försäljning bereda.

I betraktande af de principer, som lågo till grund för 1855 års förordning, kan det synas ganska egendomligt, att man bland bokföringspligtiga rörelser icke återfinner industrier med så kolossal omfattning som t. ex. trävarurörelsen samt grufdriften och bergsmannahandteringen. Orsaken härtill är helt visst att söka i den omständigheten, att nämnda förvärfsgrenar ursprungligen varit binärningar till jordbruket och för ett halfsekel sedan ännu ej löst sig från sitt samband dermed och antagit en fullt storindustriell karakter. På liknande sätt torde det låta sig förklara, att exempelvis 1850-talets i afseende på omfånget blygsamma värdshusrörelse ej uppfördes bland bokföringspligtiga handteringar, enär man säkerligen ej då kunde föreställa sig, att ur densamma skulle inom kort utveckla sig sådana millionföretag, som våra dagars väldiga hotell- och restaurationsaffärer.

Ensamt dessa få exempel, till hvilka flera motsvarigheter torde finnas, synas emellertid ådagalägga, att bestämmelserna i § 2 af 1855 års förordning angående handelsböcker och handelsräkningar ej längre kunna anses i allo tidsenliga, utan att de böra i vissa delar lämpas efter nu rådande förhållanden, så vida det syfte, man genom nämnda förordning ville uppnå, skall kunna i afsedd grad vinnas.

Af långt mera omfattande och invecklad beskaffenhet är emellertid den andra af de båda hufvudfrågor, hvilka motionären önskat få utredd: den om förbättrade bestämmelser rörande *revision och kontroll*.

Revision och kontroll.

Såsom i motionen blifvit omnämndt, har ett förslag med beslägtadt syfte en gång förut varit förelagdt Riksdagen. I en år 1895 inom Första Kammaren väckt motion, n:o 2, hemstälde nemligen herr *Fredrik Pettersson*, »att Riksdagen måtte besluta att i riksstaten för år 1895 under sjunde hufvudtiteln uppföra ett extra anslag af 3,000 kronor för utredning af frågan om lämpligaste sättet för åstadkommande i Sverige af revision utaf såväl allmänna som eventuelt enskilda räkenskaper genom därför särskildt utbildade personer». Ur motiveringen till detta förslag må anföras följande:

Tidigare motion härom.

Under senare tid har den allmänna uppmärksamheten vid åtskilliga tillfällen blifvit rigtad på s. k. »oegentligheter», som yppats såväl inom vissa grenar af affärsverksamheten som hos penningförvaltande institutioner och handhafvare af allmänna medel.

Utan att här inlåta mig på en redogörelse för några särskilda fall af de »oegentligheter», hvilka tid efter annan omtalats i pressen eller förhandlats man och man emellan, vill jag blott erinra derom, att dylika sorgliga missförhållanden förekommit både hos banker, sparbanker, hypoteksföreningar och kommunala förvaltningar m. fl.

Äfven statens institutioner hafva berörts deraf, och jag behöfver endast påvisa det nedslående faktum, att under förlidet år upptäcktes balanser nästan samtidigt hos kronans uppbördsmän inom tre län.

Allt detta tyder ofelbart derpå, att en tillräcklig och verksam kontroll saknas öfver de personer, som förvalta statens eller enskildes medel.

Ehuru det i allmänhet icke ligger inom det möjligas gräns att förebygga eller förutse de vägar, som brottslingen för näendet af sitt syfte ämnar beträda, torde dock mycket kunna uträttas för att försvåra brotts utförande eller förhindra dessammas fortsättning.

Och det måste otvifvelaktigt anses ligga inom statens befogenhet att föreskrifva verksamma kontrollåtgärder vid förvaltningen af såväl den egna institutionen som vid sådana, hvilka få sina ordningar af staten fastställda.

Med en bättre ordnad kontroll och revision skulle med all säkerhet en stor del af de »oegentligheter», som under de senare åren förekommit i vårt land, icke hafva inträffat, men för att ernå en sådan, fordras med nödvändighet:

att revisorerna äro i besittning af de egenskaper och insigter, som äro erforderliga för att rätt bedöma förvaltningen; samt

att revisorerna befinna sig i en sådan ställning, att man hos dem kan förut-sätta ett fullt opartiskt omdöme vid utföningen af kontrollen.

Dessa grundvilkor kunna efter mitt förmenande uppfyllas endast genom införandet af *offentliga revisorer*, som göra revisionen till sitt yrke, och som å ena sidan fått sin ställning i lag bestämd på ett sådant sätt, att de kunna fullgöra sitt viktiga värf utan några sidoinflytelser.

Sådana offentliga revisorer finnas såsom en fullt laglig och erkänd institution

bland annat i England. Der inrättades genom ett kongl. bref af den 11 maj 1880 »the Institute of Chartered Accountants in England and Wales».

För behörighet att blifva revisor bestämdes deri, att den sökande skulle först aflägga inträdesaxemen vid institutet. Derefter måste han taga anställning hos en offentlig revisor, vanligen för en tid af fem år. Efter halfva denna tid har han att inför institutet aflägga en s. k. »Intermediate examination», som omfattar följande ämnen: bokföring, revision, granskning af bolagsredogörelser samt liquidatorers, sysslomäns och uppördsmäns skyldigheter och rättigheter, allt med noggrannt uppvisande af dermed sammanhängande lagbud och förordningar. Sedermera kommer efter förloppet af minst två år slutexamen, och först efter afläggandet af denna får examinandan rätt att bära titeln »Chartered Accountant».

I England finnes för öfrigt en hel del speciella föreskrifter om revisionen och sättet för densammas fullgörande — alla utgörande ojäfaktiga vittnesbörd om den utomordentliga vigt, lagstiftningen i detta praktiska land fäst vid en sakkunnig revision, verkställd af särskildt härför utbildade fackmän.

Insigten om fördelarne af en dylik revision har jemväl i större eller mindre mån gjort sig gällande inom andra europeiska länder.

I Österrike och Italien fordras vid vissa embetsexamina bevis om insigter i bokföring och kontrolleringsåtgärder.

Vid universitetet i Wien finnes till och med en särskild e. o. professur i »Staatsverrechnungs-wissenschaft».

I Tyskland har man åtminstone utfärdat reglementen för de vid rätterna anställda revisorer; och dessutom finnas der s. k. beedigte Bücherrevisoren, som t. ex. i Hamburg utses af handelskammaren, och för hvilka särskilda föreskrifter utfärdats den 14 maj 1888.

Enligt en tysk lagstiftning måste vidare de bolag, som benämnas »Genossenschaft», åtminstone hvart annat år låta verkställa revision genom en sakkunnig, bolaget *icke* tillhörande revisor (Genossenschaftsgesetz, § 51).

Att införandet i vårt land af en offentlig revision, systematiskt anordnad, skulle blifva af största gagn, är otvifvelaktigt, och några öfvermåttan stora svårigheter för ett dylikt steg torde näppeligen behöfva möta.

Hvad först angår utbildningen för dessa revisorer, torde densamma må hända lämpligast erhållas vid våra handelsinstitut, som åtnjuta statsunderstöd, och der en särskild kurs kunde anordnas för dem, som vilja förvärfva kompetens såsom offentliga revisorer.

Beträffande vidare sjelfva organisationen kunde densamma blifva antingen *centraliserad*, så att vid sidan af bankbyrån inrättades en revisionsbyrå, hvarifrån revisorerne utsändes, eller ock blifva *decentraliserad*, så att i hvarje län finnes åtminstone en offentlig revisor, som sorterade under Konungens befallningshafvande.

En dylik offentlig revisor torde lämpligen kunna granska *dels* kronans uppördsmäns räkenskaper samt å på förhand icke bestämda tider verkställa inventering;

dels deltaga i revisionen af de affärsföretags räkenskaper (vissa jernvägar, kanalbolag, allmänna hypoteksbanken m. fl.), vid hvilkas granskning statsmagtarna för närvarande medverka;

dels ock mot lämplig ersättning vara skyldig att biträda vid revisionen af aktiebolags och öfriga penningeinträtningars räkenskaper, när han dertill blifver genom bolagsstämmas beslut i behörig ordning kallad.

I sitt öfver denna motion afgifna utlåtande, n:o 8, punkt 12:o, yttrade 1895 års statsutskott endast följande:

Utskottet, som visserligen medgifver, att motionären haft fullt fog för att fästa Riksdagens uppmärksamhet på de af honom omförmälda beklagliga företelserna, anser dock, att den af motionären föreslagna utvägen icke skulle leda till det åsyftade målet, utan att andra åtgärder härför erfordras, och finner sig på grund häraf förhindradt från att till den gjorda framställningen tillstyrka bifall.

Mot utskottets afstyrkande hemställan afgaf motionären sin reservation, och då frågan den 27 februari förelåg till afgörande, understöddes han genom anföranden af herr *T. A. Säve* i Första och herr *H. N. E. Amnéus* i Andra Kammaren. Herr *Säve* yttrade bland annat:

Balanser och förskingringar i allmänna kassor höra, såsom vi väl veta, till ordningen för dagen. Lägges härtill, att dylika företelser ännu oftare förekomma i aktiebolag, så ligger deri ett sorgligt vittnesbörd om befintligheten af en verklig kräftskada i samhällskroppen. Hvad är det, som framkallat denna kräftskada? Det är våra gamla skötesynder, fäfangan, njutningsbegäret och lättsinnet att lefva öfver våra tillgångar. Att råda bot för allt detta kan icke Sveriges Riksdag. Den har ej erforderliga botemedel att förfoga öfver för ändamålet, men hvad statsmagtarna kunna och böra göra, det är att söka begränsa kräftskadan, så att den ej må gripa omkring sig, och detta tror jag kan ske genom skärpta kontroller och genom införande af en offentlig institution af för sin uppgift fullt tränade revisorer af den art, motionen antyder. Nu kan man säga, att af revisioner och revisorer hafva vi tillräckligt i vårt land. Det är sant. Vi hafva i det embetsverk, som utöfvar den högsta revisionen, kammarrätten, ett förträffligt embetsverk, och innan de offentliga räkenskaperna komma dit, äro de på bästa sätt granskade af de myndigheter och embetsverk, under hvilka vederbörande kassaförvaltare, hvilkas förvaltning skall revideras, subordinera. Men detta är ej till fyllest. Förklaringen söker jag för min del deri, att mellanrymderna mellan de lagbestämda revisionerna äro för långa, och att en del af de reviderande myndigheterna må hända icke äro tillräckligt kvalificerade för sin uppgift i detta hänseende. Jag sluter mig till detta sista af egen erfarenhet, så vidt det rör mig sjelf. Såsom utnämnd lektor måste jag inträda i en styrelse, för hvilken uppgifter det å min sida nog skulle fordrats vida bättre insigt i kamerallagfarenhet och revisionsväsen, än hvad jag hade. Jag blef tvungen att deltaga i revisioner af högst invecklade räkenskaper. Jag var med år efter år, kunde ej upptäcka något fel och mina kamrater ej heller — ja, icke ens kammarrätten, som hade att granska samma räkenskaper efter oss. Emellertid pågick här en balans år efter år, som tog allt större dimensioner, tills den ej längre kunde undgå vår uppmärksamhet. Och der stodo vi alla med skammen, utom kammarrätten, som icke heller sett något, men som helt säkert kommer i sinom tid att döma oss andra att betala hvad som förnillats ur de allmänna kassorna. Hvad som åter förnillats ur de enskilda stiftskassorna blir väl aldrig ersatt. Nu kan det kanske sägas: sådant der kan inträffa i ett domkapitel. Men, mine herrar, det kan inträffa litet hvarstades, ty för oss alla gäller nog här den gamla satsen: »Hodie mihi, cras tibi». Och motionären har i sin motivering erinrat derom, huru det förra året samtidigt upptäcktes balanser hos kronans uppborrdsmän i ej mindre än 3 län. Men huru förhåller det sig med banker

och aktiebolag? Det är vida värre. Jag håller i min hand ett betänkande af bankmannaföreningens komité, tryckt år 1891. Här uppgifves, att under åren 1875—88 försnillats från bankinrättningar 1,676,000 kronor. Denna uppgift förvånar oss kanske mindre än en följande i samma arbete, så lydande: Från försnillningarnas början till upptäckten synes i medeltal hafva förflutit en tidrymd af 6,4 år. Detta vittnar, förefaller det mig, tydligt om att revisionerna ej äro så anordnade, som nödvändigheten kräver. Jag vill ej mera yttra mig i detta ämne, men jag är öfvertygad om, att af de fakta jag anfört bör framgå, att vi med afseende å dessa bolag behöfva i Sverige liksom i England en legaliserad kår af fullt utbildade revisorer.

Herr *Amnéus* kunde, såsom sjelf uppbördsman och kontrollant öfver andra uppbördsmän, intyga, att frågan vore väl förtjent af en grundlig utredning.

Att på statens bekostnad utbilda och aflöna några nya tjenstemän — yttrade han — vill jag för min del icke vara med om, och detta har icke heller motionären önskat eller åtminstone ej uttryckligen ifrågasatt. Men deremot föreställer jag mig, att man ganska lätt skulle kunna leda den enskilda företagsamheten in på motionens syftemål. Funnes det nemligen tillfälle å ena sidan för hugade personer att under statens kontroll, men på egen bekostnad, utbilda sig till offentliga revisorer och derom få betyg samt å andra sidan för myndigheter, korporationer och enskilde att vid behof anlita dessa revisorer mot godtgörelse efter taxa, vore redan derigenom ej så litet vunnet, utan att det kostat staten särdeles mycket, om ens något. Jag tänker härvidlag på någon organisation ungefärligen motsvarande landsfiskalernas. Dessa tjenstemän få visserligen förordnanden, hvarigenom de erkännas såsom statens funktionärer, men de ha ingen aflöning, ingen pensionsrätt och ingen annan ersättning än efter reservreglementet, om och när de anlitas. Med vår tids trängsel på alla förvärfbanor skulle det säkerligen icke möta hinder att få sökande till dylika befattningar, och antagligen skulle deras anlitage, om och när det för öfrigt funnes lämpligt, icke heller ställa sig så särdeles dyrt för staten i jemförelse med de kostnader, som nu utgå, t. ex. när en landshöfding jemte biträde nödgas vid befarad uppbördsbrist företaga en resa, eller när vederbörande chefer och förmän, vanligen åtföljda af en sekreterare, resa ut på inspektions- och revisionsfärder. Dessutom föreställer jag mig, att det skulle vara en ganska god sak, äfven för enskilde, om de i vissa fall, såsom vid boutredningar och konkurser m. m., kunde få lita till dylika författningskunniga och i bokföring fullt hemmastadda biträden.

Att förslaget om en utredning af frågan detta oaktadt föll, berodde, såsom öfverläggningen visade, väsentligen på formella skäl. De, som dervid förde statsutskottets talan, medgäfvö, att såväl med hänsyn till kronoppbördsmännens räkenskaper som i åtskilliga andra afseenden en större skärpning och ytterligare försigtighetsåtgärder utöfver de redan befintliga kunde behöfvas, samt att lagen därför borde gifva revisorerna en vidsträcktare fullmakt och bjuda dem att anställa revisionen på annat sätt. Likaså kunde det vara en fråga, värd att tagas i betraktande, huruvida ej aktiebolag borde åläggas att begagna sig af legaliserade revisorer. Men då motionären icke uttryckligen yrkat något sådant utan

inskränkt sig till att begära ett extra anslag af 3,000 kronor för att få den speciella frågan om anställande af ett visst slags revisorer utredd, hade utskottet funnit sig sakna befogenhet att förorda någon undersökning rörande behöfligheten af vissa ändringar i de lagar och reglementen, som handla om revisioner och kontroller m. m.

Under de år, som förflutit sedan nu omnämnda motion behandlades, hafva förut befintliga föreskrifter om revision och kontroll tillökats med en hel del nya, som hafva till ändamål att afhjelpa anmärkta bristfälligheter på detta område. Bland författningar, som innehålla bestämmelser i sådant syfte, må nämnas: Uppbördsreglementet den 10 maj 1895 och kongl. kungörelsen den 3 december 1897 angående nytt reglemente för uppbördsverket i Stockholms stad; lagen om aktiebolag den 28 juni 1895 och lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet af samma dag; lagen den 9 januari 1897 om ändring af 56 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet och lagen den 30 november 1900 om ändring af 33 § i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd; förordningen angående stämpelafgiften den 2 juni 1899; kongl. kungörelserna den 10 juli 1899 angående förbud för embets- och tjänstemän, som med utsökningsmål ega befattning, att i eget namn i bankinrättning insätta tjänstemedel; angående inventering hos vissa embets- och tjänstemän och angående skyldighet för stadsfogde att hålla kassajournal samt kongl. kungörelsen den 25 januari 1901 angående åtgärder för åstadkommande af kontroll öfver förvaltningen af vissa donationer och stiftelser.

Nyare bestämmelser om revision och kontroll.

Föreskrifter om revisioner och kontroller gifvas alltså till stort antal, och flera af dem äro nog för vanliga fall ganska tillfredsställande. Det torde emellertid svårigen kunna förnekas, att ifrågavarande lagstiftning ännu i hög drabbas af samma anmärkning, som man så ofta och med så mycket fog rigtat mot vår lagstiftning i det hela taget, nemligen att den saknar nödig *enhet och sammanhang*, och utan gensägelse skulle det vara synnerligen önskvärdt, om de många strödda bestämmelserna i ämnet kunde inordnas i en gemensam lag rörande vårt offentliga räkenskaps- och revisionsväsende, såsom man, enligt hvad utskottet har sig bekant, för närvarande är på väg att göra i vårt broderland Norge.

Större enhet och sammanhang önskvärda.

Frågan om
yrkes-
revisorer.

Såväl i nu föreliggande motion som ock i den 1895 inom Första Kammaren i liknande syfte väckta har det framhållits, att en fullt tillfredsställande ordning af vårt revisions- och kontrollväsende näppeligen är möjlig utan tillvaron af en corps *legaliserade yrkesrevisorer*.

Att för kommunalstämmor och kyrkostämmor samt bolag och ekonomiska föreningar stadga ovilkorlig skyldighet att uti revisionen, jemte de af stämman, bolaget eller föreningen enligt nu gällande grunder utsedda förtroendemännen, insätta äfven en legaliserad yrkesrevisor, skulle emellertid enligt utskottets åsigt icke vara välbetänkt. Oafsedt andra skäl torde nemligen, så länge ingen närmare utredning föreligger rörande sättet för dylika yrkesrevisorerers utbildning samt om den ställning, de komme att intaga, kunna befaras, att det obligatoriska anlitaandet af deras biträde skulle medföra kostnader, hvilka för det stora flertalet landskommuner samt smärre bolag och föreningar kunde blifva allt för betungande.

Härmed vill utskottet emellertid ingalunda bestrida, att det *i vissa fall* skulle vara en fördel för en kommun, ett bolag eller en förening att vid behof kunna anlita biträde af en person, som vore speciellt utbildad för revisionsuppdrag och öfvad i utförandet deraf och som dessutom i egenskap af utomstående måste anses mera opartisk än de öfriga, genom val utsedda revisorererna.

Enligt § 56 i förordningen om kommunalstyrelse på landet samt § 33 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd är en hvar ledamot af kommunalnämnden samt en hvar ledamot af kyrkorådet och skolrådet gemensamt med de öfriga ansvarig för de medel, som nämnden eller rådet under sin förvaltning haft äfvensom för de säkerhetshandlingar, mot hvilkas antaglighet han icke till protokollet gjort anmärkning. Enär ledamotskapet af kommunalnämnd samt kyrko- och skolråd är ett förtroendeuppdrag, som ingen efter eget behag kan visa ifrån sig, skulle det säkerligen för en och annan, som fått sådant uppdrag sig anförtrodt, innebära en stor trygghet, om han för att vara *viss* om en tillräckligt ingående och sakkunnig granskning egde rätt att kräfva en yrkesrevisors deltagande i densamma.

Hvad bolag och ekonomiska föreningar beträffar, torde erfarenheten hafva visat, att vid inom dem verkställd revision och kontroll opartiskheten och sakkunskapen icke alltid äro i önskvärd grad representerade. Vid val af styrelse är man inom sådana företag i allmänhet synnerligen angelägen, att sjelfva ledningen lägges i kompetenta händer. Vid utseendet af revisorer deremot synes man understundom utgå från den föreställningen, att hvilken person som helst med erforderligt socialt

anseende bör dertill kunna duga. Trots lagbestämmelsen att styrelseledamot ej må deltaga i val af revisorer, lærer det i verkligheten ej sällan hända, att revisorsvalen, på grund af de ledandes personliga inflytelse, väsentligen afgöras i enlighet med önskningarna hos dem, hvilkas förvaltning det gäller att granska och kontrollera, och uppenbart är, att granskningen och kontrollen då ej gerna kunna blifva så noggranna, som de borde. Under sådana förhållanden kunde det möjligen vara lämpligt, att t. ex. ett visst antal bolagsmän eller föreningsledamöter skulle kunna fordra, att åtminstone en af revisorerna vore en utom företaget stående samt för duglighet i revisionsarbete offentligen vitsordad fackman.

Någon allmän förpligtelse, vare sig för kommuner, bolag eller föreningar, att anlita legaliserade revisorer, vill utskottet, såsom redan blifvit anfördt, icke förorda. Till undvikande af missförstånd anser sig utskottet derjemte böra uttryckligen betona, att för ifrågavarande revisorers utbildning ej må, enligt dess mening, krävas något särskildt, af staten upprättadt och underhållet institut, utan att denna utbildning bör kunna vinnas vid redan befintliga, af staten understödda handelsläroverk.

Ehuru utskottet icke kunnat i alla delar ansluta sig till de meningar, som motionären i sin motivering uttalat, har det likväl funnit vissa af honom framställda önskemål så beaktansvärda, att det ansett en undersökning rörande möjligheten af deras förverkligande vara af behovet påkallad, hvadan utskottet hemställer, att motionen måtte på så sätt bifallas, *Hemställan.*

att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huru större trygghet mot oredlighet må kunna vinnas genom noggrannare bestämmelser angående hvilka personer som böra vara underkastade den i lag stadgade bokföringsskyldighet, äfvensom angående revision och kontroll, bland annat genom införande af föreskrifter, egnade att bereda tillgång till användande, der sådant finnes nödigt eller lämpligt, af särskildt kvalificerade revisorer, samt der-

på för Riksdagen framlägga de förslag i ämnet, hvar-
till utredningen kan föranleda.

Stockholm den 16 april 1901.

På utskottets vägnar:

FRIDTJUV BERG.
